

อียิปต์ ของขวัญจากแม่น้ำไนล์

- พระศรีธวัชเมธี (ชณะ ธมฺมธโช, ป.ธ.๙)
ผช.ฝ่ายกิจการต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระวิสุทธิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พุทธิธรรม, Ph.D.)
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เกริ่นนำ

คณะสงฆ์ไทยเยือนอียิปต์เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์

ย้อนหลังไปเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๐ ดร.มุฮัมหมัด ชัยยิด ฏอนฎาวี ผู้นำสูงสุดทางศาสนาอิสลามแห่งประเทศไทยได้รับเชิญให้เดินทางมาเยือนประเทศไทย ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช องค์พระประมุขสูงสุดของประเทศไทย และเข้าเยี่ยมคารวะสมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ผู้แทนสูงสุดทางด้านพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

สืบเนื่องมาจากสาเหตุดังกล่าว เป็นเหตุให้กระทรวงการต่างประเทศสืบสานแนวทางด้านสันติภาพ นิมนต์พระสงฆ์ไทยไปเยือนอียิปต์เป็นเชิงตอบแทนบ้าง เพื่อเชื่อมกระชับสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยกับอียิปต์ เป็นการจับมือกันของสองศาสนาใหญ่ในโลกคือพุทธกับอิสลามให้แน่นแฟ้นและให้มีความเข้าใจต่อกันยิ่งขึ้น เป็นการแสดงสมานฉันท์ความสามัคคีปรองดองกันระหว่างพุทธศาสนิกชนและอิสลามิกชน เพื่อให้เกิดสันติสุขแบบยั่งยืนถาวรบนพื้นพิภพโลก ทั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศ โดยการติดต่อประสานงานของนายพดล เทพพิทักษ์ เอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงไคโร ได้กราบอาราธนาพระสงฆ์ไทยให้ไปสนทนาพูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและหลักปรัชญาธรรมทางด้านศาสนา เพื่อเพิ่มพูนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มุ่งหวังประโยชน์สูงสุดให้เกิดการรู้จักกันและให้ความเคารพต่อกันทางด้านศาสนา พร้อมกับจัดให้มีการพบปะหารือกับผู้นำสูงสุดของศาสนาอิสลาม และผู้นำสูงสุดของศาสนาคริสต์ ในดินแดนอียิปต์ ทวีปอาฟริกาเหนือ

ทั้งนี้ สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้มอบหมายให้พระธรรมโกศาจารย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) และพระสงฆ์ไทยอีก ๔ รูป ประกอบด้วย ๑) พระวิสุทธิภักทธาดา รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ๒) พระศรีธวัชเมธี ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ ๓) พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และ ๔) พระครูสังฆพินัย ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต เป็นผู้แทนคณะสงฆ์ไทย ในการเดินทางไปเยือนอียิปต์ครั้งนี้ ระหว่างวันที่ ๙ - ๑๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ พร้อมกับจัดให้มีคณะผู้สื่อข่าวและเจ้าหน้าที่จากกระทรวงการต่างประเทศ ไปร่วมกันทำข่าวการเยี่ยมเยือนครั้งนี้ อันถือว่าการต่อรอยจุดประวัติศาสตร์สำคัญอีกจุดหนึ่ง ฉะนั้น การเยือนอียิปต์นอกจากเป็นการดำเนินนโยบายทางการทูตที่ฉลาดแล้ว ยังแสดงถึงนัยที่ดี เพราะเท่ากับเป็นการส่งสัญญาณไปถึงพี่น้องชาวพุทธและชาวมุสลิมทั่วโลกให้สมัครสมานสามัคคีปรองดองกัน นับเป็นครั้งแรกที่คณะสงฆ์ไทยเดินทางไปเยือนอียิปต์อย่างเป็นทางการ ตามคำเชิญของรัฐบาลไทยและผู้นำสูงสุดของศาสนาอิสลามในอียิปต์ ด้วยเหตุนี้ บันทึกหน้าแรกในประวัติศาสตร์ชาติไทย และประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาคณะสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน ได้เริ่มขึ้นแล้ว

วันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

ลัมผัสอารยธรรมไอยคุปต์

คณะเราก้าวลงจากเครื่องบินสายการบินอียิปต์แอร์ (MS961) ใช้เวลา ๙ ชั่วโมงเต็มจากเมืองไทย พบตัวเองที่ภาคพื้นภายในของสนามบินโคโร ดินแดนไอยคุปต์ รู้สึกอุ้งใจขึ้นมาทันทีเมื่อพบท่านเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงโคโร ซือนายนพดล เทพพิทักษ์ เข้ามาถวายการต้อนรับถึงภายในห้องตรวจคนเข้าเมือง ความรู้สึกบอกได้เลยว่าตื่นเต้นดี จากการเที่ยวช้อปแลชวาพล้นหวนนึกถึงโซคชะตาที่นำพามาถึงประเทศอียิปต์ ประเทศที่มีสิ่งมหัศจรรย์หนึ่งในเจ็ดของโลก สายตาพุ่งมองตรงไปที่รูปโปสเตอร์ภูเขาหิมะที่พระมิด ที่เขาติดไว้ภายในสนามบิน จิตพลอดคิดไปว่า ต้องหาโอกาสไปดูพระมิดให้ได้ คงจะนอนตายตาหลับได้สักที เพราะเป็นความใฝ่ฝันซึ่งซ่อนเร้นอยู่ในจิตใต้สำนึก คราวใดที่ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับดินแดนอารยธรรมไอยคุปต์ ต่อมาความอยากรู้อยากเห็นกระตุ้นเตือนจิต มันเร้าใจกระซิบบอกอยู่ในอกตลอดเวลาว่าต้องไปดูให้เห็นกับตาสิปากว่ายังไม่เท่าตาเห็น นึกถึงคำพูดที่ว่า เห็นนครวัดแล้วนอนตายตาหลับฉันใด เห็นพระมิดแล้ว คงทำให้นอนตาหลับได้ฉันนั้น

ขณะที่ก้าวออกจากซาลาสนาสนามบิน ก่อนขึ้นรถยนต์ที่เขาจัดมาถวายในการอำนวยความสะดวก ณ ตรงบันไดทางลงนั่นเอง ผู้สื่อข่าวจากสื่อต่างๆ ทั่วโลกถ่ายรูปวูบแวบๆ พลันเห็นพระธรรมโกศาจารย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ยืนให้สัมภาษณ์ข่าวที่เชิงบันไดถึงการเยือนอียิปต์ของคณะสงฆ์ไทย หลังจากนั้น ก็มีข่าวแพร่กระจายออกไปทั่วโลกว่ามีพระไทยไปเยือนดินแดนอิสลามอย่างเป็นทางการ นับเป็นครั้งแรกและเป็นประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญ ชาวถูกตีกระพ้อออกไปทั้งในภาคภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ

ท่านเอกอัครราชทูตไทย พาคณะเราไปยังสถานทูต เป็นเจ้าภาพถวายอาหารมื้อแรกในดินแดนอิสลาม แล้วส่งเข้าที่พัก ซึ่งตั้งอยู่ย่านใกล้กับแม่น้ำไนล์

เมื่อถึงที่พัก ถือเป็นโอกาสเขียนจดหมายกราบเรียนหลวงพ่อดุสิตพระราชาธิบดี ประธานที่ปรึกษาอธิการบดี มีใจความว่า “เรียนประธานที่ปรึกษาที่เคารพ มาเยือนกรุงโคโร ประเทศอียิปต์ ระหว่าง ๙ - ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๑ ในโครงการนำคณะสงฆ์เยือนดินแดนมุสลิม ตามคำเชิญของกระทรวงการต่างประเทศ มีอธิการบดีเป็นหัวหน้าคณะ ใช้เวลาบิน ๙ ชั่วโมง เวลาอียิปต์ช้ากว่าไทยเรา ๕ ชั่วโมง (ในฤดูร้อน) คณะเราจะถือโอกาสเข้าเยี่ยมชมมัมมี่ ที่พิพิธภัณฑสถานกรุงโคโร

เข้าชมห้องมหาสมบัติตุตันคาเมน และห้องแม่น้ำไนล์ ของขวัญแด่ชาวอียิปต์ เทียบฝากเพื่อ
หลวงพ่อด้วย ด้วยความเคารพยิ่ง พระศรีวิชัยเมธี ๑๐ มี.ค. ๕๑ กรุงโคโร”

วันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑

ของขวัญจากแม่น้ำไนล์

กรุงโคโรมีคนมากมาย รถยนต์วิ่งคับคั่งแน่นจนล้นถนน รถที่ออกใช้วิ่ง มองดูแล้ว
รู้สึกว่าอยู่ในสภาพเก่าแก่ แทนที่จะอยู่ในพิพิธภัณฑ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐปล่อยให้วิ่งตามท้องถนนได้
นับนิ้วดูประชากรในกรุงโคโรเพียงแห่งเดียว ข้อมูลเมื่อปี ๒๕๔๔ นับได้ถึง ๑๑ ล้านคน แต่พอถึง
ปี ๒๕๕๑ ตัวเลขพุ่งสูงลิ่วขึ้นเป็น ๑๗ ล้านคน สหประชาชาติได้รายงานจำนวนประชากรโลก
ว่า ในปี ๒๕๓๐ มีประมาณ ๕ พันล้านคน ในปี ๒๕๔๒ เพิ่มขึ้นเป็น ๖ พันล้านคน และยัง
คาดการณ์ว่าในปี ๒๕๕๖ นี้ ประชากรโลกน่าจะมีตัวเลขถึงประมาณ ๗ พันล้านคน กรุงโคโร
เป็นเมืองแหล่งหนึ่งที่เผชิญกับปัญหาด้านประชากรล้นโลก ที่ใดมีคนที่นั่นมีปัญหา ฉะนั้น ให้ใช้
ปัญญาไปไขปัญหา ยังมีคนมาก ย่อมยังมีปัญหาตามมามาก หากมีรู้จักจัดการแก้ไขให้ดี ปัญหา
ประชากรล้นโลก และปัญหาด้านที่พักอาศัย การกินการอยู่ การหลับนอน ล้วนสาระพัดปัญหา
จะติดตามมาอย่างแน่นนอน ในกรุงโคโรของอียิปต์มีคนมาก รถเยอะ ย่อมเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้
ถนนหนทางสกปรกรกรุงรัง หายใจไม่ค่อยโล่งอก มองเห็นกองขยะถูกทิ้งเกลื่อนกลาดเมือง จราจร
ไร้กฎระเบียบ ใครอยากขับไปไหนก็ไป ไม่ต้องเคารพกฎกติกากันละ นี่คือสภาพของกรุงโคโร
ในปัจจุบันที่ไปพบไปเห็นมา เห็นอย่างนี้ทำให้รู้สึกรักตัวกรุงเทพฯ ขึ้นอีกเยอะ

แต่ที่อียิปต์ดินแดนในฝันของนักเดินทาง มีสิ่งโดดเด่นเป็นที่ยอมรับกันว่า อยู่ที่ “โบราณวัตถุและโบราณสถาน” โดยเฉพาะมหาพีระมิดและมัมมี่ ในตำราเล่าขานบอกกล่าวไว้ว่า ปัจจัยตัวแปรสำคัญที่ทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุชำรุดเสื่อมโทรมมี ๒ ปัจจัยหลัก กล่าวคือ เกิดจากสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะความชื้น และน้ำมือของตัวมนุษย์เองที่ไม่รู้จักเพียงพอ หากไม่รู้จักควบคุมกิลเลสให้อยู่ในกำมือ ผู้คนตกอยู่ในกระแสของความชอบ (โลภ) ชัง (โกรธ) หลง (โมหะ) ยึดมั่นตัวกูของกู (อุปาทาน) เป็นสรณะที่พึ่งแทนพระรัตนตรัยแล้ว เขาก็จะมีอะไรเป็นที่พึ่งได้ละ มนุษย์บางพวกไม่ยอมรับหลักวิชาการรักษา บางคนจำเรียนมาเรียกว่าพอรู้จัก แต่ปรากฏว่าวิชาเกินไปบ้าง ขาดหล่นไปบ้าง เมื่อไรจะมีความสมดุลพอดีกันสักที

ขณะที่พาคณะเราวิ่งมุ่งหน้าไปทางสู่ทิศตะวันตก จุดหมายหลักเพื่อเข้าเยี่ยมชมสิ่งมหัศจรรย์ หนึ่งในเจ็ดของโลก มหาพีระมิดซึ่งมีอายุกว่า ๕,๐๐๐ ปี ได้ยินเสียงกระซิบจากเพื่อนๆ ที่ฝากมาจากเมืองไทยว่า อย่าลืมหารูปใบหน้าสฟิงซ์ เจ้าสิงโตจมูกบี้ ภาพงามๆ มาฝากบ้างนะ จะลืมนั่นไปได้อย่างไรละ ถึงไม่เตือนก็ต้องตื่นรนไหวหวัหวัตะกายไปให้ถึงอยู่แล้ว

ขณะที่รถวิ่งเข้าไปใกล้ เพื่อเข้าชมสิ่งมหัศจรรย์ของโลก มีเวลาเฟื่องพินิจดูรูปร่างลักษณะหน้าตาของชาวอียิปต์ ตามหลักวิชามนุษยวิทยา ว่าด้วยผู้คนมนุษย์ และจากอียิปต์วิทยา พบบอกเล่ากล่าวขานได้ว่า คนอียิปต์ปัจจุบันเกิดจากการผสมผสานของคนหลายเชื้อชาติด้วยกัน

จนมองแทบไม่ออกว่า คนเชื้อสายไอยคุปต์ดั้งเดิมมีหน้าตาเป็นอย่างไรกันแน่ ลองหลับตานึกถึงความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าเมเนส เมื่อครั้ง ๕,๐๐๐ ปีก่อนโน้น ครั้งพระองค์ทรงผนวกรวมดินแดนอียิปต์เหนือเข้ากับอียิปต์ใต้ไว้ในอู่พระหัตถ์ ชาวไอยคุปต์คงจะมีผิวพรรณคล้ำเป็นแน่แท้ ประเทศอียิปต์ตั้งอยู่ในดินแดนทวีปอาฟริกาตอนเหนือ มีทะเลเมดิเตอร์เรเนียนแบ่งทวีปกันระหว่างยุโรปกับอาฟริกา หากนึกดูภาพเหตุการณ์ย้อนหลังไป ๒,๐๐๐ ปีที่แล้ว ดูพระนางคลีโอพัตรา พระราชินีลือชื่อแสนงาม พระนางมีผิวดำไหม พระนางสืบเชื้อสายมาจากพวกกรีก วงษ์โบโตเลมี สืบเชื้อสายเหล่ากอมาจากพวกฝรั่งผิวขาว พวกกรีกผิวขาว แต่ต่อมาประเทศอียิปต์ถูกพวกแขกขาวชาวเปอร์เซียแถวอิรักอิหร่านเข้าไปครอบครองดินแดน กลายเป็นแขกผสมผิวขาวปนเปผลมกันเข้าไปอีก ในที่สุดพวกมุสลิมจากอาณาจักรออตตอมนั้นประเทศตุรกี ซึ่งเป็นพวกแขกผิวขาวเข้าไปครอบครองประเทศอียิปต์โดยสิ้นเชิง ฉะนั้น จึงลงความเห็นเป็นหลักวินิจฉัยเบื้องต้นว่า ชาวอียิปต์เป็นพวกแขกขาวผิวคล้ำ ผสมประสานกันหลากหลายมากแตกต่างจากพวกแขกขาวอินเดียศรีลังกา ในแถบทางเอเชียใต้ ที่ถือว่าเป็นพวกแขกดำ ทว่าเมื่อพูดถึงแขกแล้ว ก็ขอพูดให้หมดเปลือกหน่อย เพราะยังมีแขกอีกพวกหนึ่ง ที่เรียกว่าแขกมัวร์ หมายถึงแขกชนชาติอาหรับและเปอร์เซียที่นับถือศาสนาอิสลาม อพยพเข้าไปอยู่ในประเทศสเปน ทางยุโรป แขกมัวร์คือแขกอิสลาม แล้วความคิดของข้าพเจ้าก็หยุดกึกนิ่ง เฟงสายตาจ้องมองไปข้างหน้า เพราะเห็นยอดเขามหาพีระมิดตั้งอยู่ข้างหน้าโน้น

หนึ่งในเจ็ดสิ่งมหัศจรรย์ของโลก

รถวิ่งเข้าถึงเขตกิซา (Giza) ชานกรุงไคโร รัศมีประมาณ ๒๕ กิโลเมตร ระหว่างกรุงไคโรกับมหาพีระมิดสิ่งมหัศจรรย์ของโลก สายตาพุ่งจับมองไปที่มหาพีระมิดลูกแรก ชื่อคูฟู ซึ่งโผล่ให้เห็นงามเด่นเป็นสง่า เห็นครั้งแรกใจมันเต้นระรัวระทึกใจ สิ่งมหัศจรรย์หนึ่งในเจ็ดของโลกปรากฏต่อสายตาแล้ว หลังจากนั้นต่อมา ก็มองเห็นพีระมิดลูกที่สองชื่อคาเฟร โผล่ออกมาให้เห็นแก่สายตาทั้งคู่อีกลูกหนึ่ง รถยังขับแล่นไปเรื่อยๆ ยังไม่ทันพ้นรัศมีแหล่งที่พักอยู่อาศัยของคนดินนักรพลันเห็นสิ่งก่อสร้างบ้านเรือนที่รายล้อมโอบอ้อมเข้ามาหามหาพีระมิดลูกค็บเข้าไปเรื่อยๆ จนเกรงว่าต่อไปภายหน้าอีกไม่นานนัก ผู้คนจะรุกรืบใกล้เข้าไปอยู่ติดกับมหาพีระมิด แหล่งมรดกโลก เผ่าพันธุ์ผู้คนขยับขยายเคลื่อนที่เข้าไปอยู่ใกล้ชิดกับสิ่งมหัศจรรย์ ด้วยเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ การค้าขายทำมาหากินบ้าง ความอยู่รอดของปากท้อง ความยากจนกับแหล่งมรดกโลกเป็นสิ่งท้าทายว่าจะอยู่ร่วมกันอย่างไรในภายหน้า

รถวิ่งไต่เนินเขาเล็กๆ ไปอีกชั่วอึดใจหนึ่ง ก็ไปจอดสนิทอยู่ด้านหน้าของมหาพีระมิดคูฟู มหาพีระมิดลูกใหญ่ เขาบอกว่าเดิมสูง ๑๔๖ เมตร แต่ปัจจุบันวัดถึงยอดได้แค่ ๑๓๗ เมตร หายไปแล้ว ๙ เมตร ส่วนที่หายคือที่ตรงส่วนปลายยอด ซึ่งไปตั้งอยู่ที่ไหนแห่งใดไม่ทราบแน่ บางคนว่าเอาไปตั้งอยู่ในพิพิธภัณฑ์กรุงไคโร บ้างก็ว่าส่วนยอดพีระมิดซึ่งทำด้วยหินปูน ถูกฟ้าผ่าหล่นหักลงมาแล้ว บ้างว่าเขาเอาชิ้นส่วนนั้นไปเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ที่อื่น บ้างก็ว่าหินที่บุด้านนอกถูกรื้อไปสร้างป้อมในกรุงไคโร ต่างคนต่างว่ากันไป หลายคนหลายความคิด ความจริงมีสิ่งเดียว แต่อธิบายได้

หลายอย่าง คณะเราลองเดินเข้าไปดูใกล้ๆ และใช้มือสัมผัสแตะต้องก้อนหินดู ก้อนหินก้อนโต ยิ่งใหญ่มหึมาเหลือเกิน แต่ละก้อนๆ ขนาดความยาวไม่ต่ำกว่า ๑.๕ เมตร น้ำหนักก้อนละประมาณ ๒ ล้านตัน บางทฤษฎีบอกว่า หินมหาพิระมิดถูกนำมาจากเมืองลักซอร์โน้น ลากมากัน แต่ละก้อนขนาด ๑.๕๐ เมตร คณะเรามีไกด์ทัวร์นำทางเข้าไปลอดใต้อุโมงค์ ที่ลึกลงไปข้างล่างประมาณ ๒๐ เมตร

เจ้าหน้าที่ไกด์ทัวร์นำทางพาคณะเราลงไปทางอุโมงค์ข้างล่าง มุดลงมหาพิระมิดเข้าไป จนถึงจุดหนึ่ง เห็นกัญแจเขาใส่ล็อกแน่นหนาดี ได้มองเห็นทางขึ้นและทางลงแล้ว เขาบอกว่าไม่มีอะไรหลงเหลืออยู่ภายใต้มหาพิระมิดลูกนี้อีกแล้ว และไม่คุ้มค่ากับเวลาที่จะต้องลงไปเยี่ยมชมห้องมหาสมบัติมหาศาลที่ไม่มีอะไรอยู่เลย ล้อออกไปข้างนอกดีกว่า เพียงพามาให้ดูหน่อยเป็นยาแก้กระษัย ให้กลับไปข้างนอกดีกว่า แล้วให้คนขับพาไปยังจุดทัศนศึกษา ให้มองเห็นมหาพิระมิดทั้ง ๓ ลูกตั้งอยู่เรียงรายกันไป คณะเราเชื่อนิหใจ ต่างพากันเดินกลับขึ้นรถ โซเฟอร์ขับรถวิ่งผ่านพิระมิดคาเฟรลูกที่สอง ซึ่งเป็นภูเขาสูงที่พ่อสร้างขึ้น เขาบอกว่านับเป็นพระองค์ที่ ๔ ในราชวงศ์เดียวกันที่สร้างขึ้นมา ส่วนสูงปัจจุบัน ๑๓๖ เมตร ถ้ามองแต่ไกล นึกว่าพิระมิดคาเฟรสูงกว่ามหาพิระมิดคูฟูลูกแรก แต่พอดูใกล้ๆ จริงๆ ทำให้ทราบว่านี้เป็นความชาญฉลาดของชาวอียิปต์โบราณอย่างยิ่ง ที่เขาไม่สร้างพิระมิดตัวลูกให้สูงกว่าพิระมิดตัวพ่อซึ่งเป็นบรรพบุรุษ เข้าทำนองที่ว่า “ต้นไม้สูงกว่าแม่ มักจะแพ้มบม คนสูงกว่าคนอื่นจะแพ้กัยตนเอง” กระมัง ทว่าเขาส่งสร้างพิระมิดคาเฟรตั้งอยู่บนเนินเขาสูงนิดหนึ่ง เมื่อแลดูในระนาบเดียวกัน จะเห็นเรียงรายได้สัดส่วนสวยงามมาก ในด้านทิศตะวันออกของมหาพิระมิดลูกนี้ เป็นที่สิงสถิตของเจ้าสฟิงซ์สิงโตยักษ์จมูกบี้ ซึ่งเคราะห์หลุดหายไป ความไฝฝืนของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก นอกจากฝันว่ามาเห็นมหาพิระมิดแล้ว ยังฝันต่อว่าสักวันหนึ่งในชีวิต ขอมายืนเฝ้าทำถ่ายรูปกับเจ้าสฟิงซ์สักครั้งเกิด

รถวิ่งผ่านมหาพิระมิดลูกที่สาม ชื่อเมนเคอเร สูง ๖๖ เมตร ถือว่าเป็นลูกเล็กที่สุดในบรรดาสามลูกที่ตั้งอยู่เรียงรายกัน อันที่จริง ถ้ามองให้ดีๆ ด้วยตาเปล่า จะเห็นว่า ถัดไกลออกไปหน่อย ยังมีพิระมิดลูกย่อยๆ อื่นๆ อีกประปราย แต่ไม่งามสง่าเหมือน ๓ ลูกดังกล่าวนี้ ลูกพิระมิดอื่นๆ จะเห็นได้ชัดเจขึ้น เมื่อไปยืนมองดูที่จุดรูปปั้นยักษ์สฟิงซ์สิงโตคน

ณ ลานจอดรถอเนกประสงค์ นักท่องเที่ยวตม้ด้ากับทัศนียภาพข้างหน้า เพราะมองเห็นมหาพิระมิดทั้ง ๓ ลูกตั้งอยู่เรียงรายในระนาบเดียวกัน ณ จุดนี้เป็นจุดขายที่คนทั่วโลกไฝฝืนมา

กัน คณะเรามาจากรถที่ลานจอดรถขนาดย่อม มองเห็นพ่อค้าแม่ขายคลาคล่ำ ขายสิ่งของสินค้า นานาชนิด เป็นตลาดขนาดย่อมที่มีสินค้าให้เลือกชมหลากหลายตามประสาแขก มองเห็น วิถีชีวิตชาวอียิปต์ที่แต่งตัวชุดคลุมยาว ในมือถือไม้เท้า เดินขวักไขว่ไปมา ตรงหลังเนินเขาจุดนี้ ถ้าทอดสายตาดูออกไปกว้างไกล จะมองเห็นคนขี่อูฐชมมหาพีระมิดบ้างประปราย อูฐที่ใช้ในงาน เฉพาะกิจ มีโหนกยาว เขาบอกว่ามันทนทานมากทำงานได้เต็ม ๑ วัน ถ้าหากเดินฝ่าทะเลทราย จะดีมน้ำเก็บไว้ในโหนก อยู่ได้เป็นอาทิตย์ จากจุดเนินลานจอดรถ ถ้าทอดตาวไกลออกไป จะมองเห็นทะเลทรายสะฮาราที่ยาวอ้างว้างไกลสุดสายตา คนแดนไกลไม่คุ้นเคยกับท้องถื่น คงไม่มีใครบ่าบั้นลุยทะเลทรายเช่นนี้ ปัจจุบันมีชนไม่กี่เผ่าที่ยังสามารถเดินหรือขี่อูฐข้ามทะเลทราย สะฮาราได้ คณะเรามองชมทัศนียภาพจนอึ้งตาอึ้งใจ แล้วก็อำลาจากจุดชายนัดพบ ที่ความฝัน พบกับความจริง กลับขึ้นรถมุ่งหน้าไปเยี่ยมเจ้าสิงโตจมูกบี้ จุดเยี่ยมชมที่ขาดไม่ได้อีกจุดหนึ่ง

สฟิงซ์ลิ่งโต

สฟิงซ์ลิ่งโตตัวนี้ เขาว่าสร้างขึ้นมาภายหลัง หลังจากมหาพีระมิด ๓ ลูกสร้างเสร็จแล้ว เดิมทีตามบริเวณนี้มีพีระมิดประมาณ ๒๐๐ ลูก สร้างโดยลูกบ้าง หลานบ้าง เหลนบ้าง ของฟาโรห์ รวมทั้งขุนพลต่างๆ แต่ก็ถูกทำลายโดยท่านฟาโรห์ ที่ศรัทธาไม่ตรงกัน คำว่า “สฟิงซ์” เขาว่า หมายถึง “ความหวาดกลัว” มีหน้าที่คอยดูแลมหาพีระมิด ที่มันจมูกหักนั้น บางคนว่าเพราะโดนลมพัด บางคนก็ว่าเป็นเป่าทดลองลูกปืนของทหารกองทัพนาซี

คณะเราหลังจากใช้เวลาพอสมควรแล้ว ก็กล่าวอำลาเจ้าสฟิงซ์ลิ่งโตโดยอดรักจมูกบี้ เดินทางกลับจากมหาพีระมิด ที่ตั้งทนทานต่อการพิสูจน์ของนักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ นักอียิปต์วิทยา และนักท่องเที่ยวนานาชาติ

รถวิ่งย้อนกลับเส้นทางเดิม เข้ากรุงโคโรที่คับคั่งด้วยรถและผู้คนอีกครั้ง ผ่านป้อมปราการซิตาเดล (citadel) ไปรษณีย์กลาง และสถานีรถไฟกรุงโคโร ถ้ามองดูจากย่านกลางใจเมืองโคโร จะเห็นยอดสุเหร่าตั้งอยู่สูงเสียดฟ้า ชาวอียิปต์ปัจจุบันนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ ๙๐ ที่เหลืออีกร้อยละ ๑๐ นับถือศาสนาคริสต์นิกายคอปติก (coptic) ออร์โธดอกซ์ ในประเทศไทยเราก็มีโบสถ์คอปติกอยู่วัดหนึ่ง ชื่อเซนต์ มาร์ก (st.mark) ตั้งอยู่ที่แถวคลองจั่น กรุงเทพฯ คริสต์นิกายนี้มี

ระบบปกครองคณะสงฆ์แยกต่างหาก จากโบสถ์สันตปาปาที่สำนักวาติกัน ซึ่งเป็นนิกายเก่าแก่มากที่สุด แต่คอปติกเป็นนิกายสายกรีกออร์ทอดอกซ์แท้ดั้งเดิม เข้ามาตั้งรกรากในอียิปต์ก่อนที่พวกมุสลิมจะมาตั้งรากฐานในดินแดนสาธารณรัฐอาหรับอียิปต์เสียอีก

เข้าพบโบสถ์ ที่ ๓

ภารกิจแรกเริ่มอย่างเป็นทางการ หลังจากทิวี่สิ่งมหัศจรรย์โลก คือการที่คณะผู้แทนประเทศไทย เข้าพบปะหารือกับท่านโบสถ์ เซนโนดราที่ ๓ ผู้นำสูงสุดของคริสต์ศาสนา สังกัดนิกายคอปติกออร์ทอดอกซ์ ณ สำนักงานใหญ่ของวัดคอปติก ในกรุงไคโร ในวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๑ นิกายคอปติกเป็นนิกายใหญ่ที่ผู้นับถือกันมากในอียิปต์และอบิสซิเนีย มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่ สืบเชื้อสายมาจากพวกกรีก ออร์ทอดอกซ์ เขานับถือพระเยซูเจ้าเหมือนพวกคริสต์ทั่วไป คอปติกเข้ามาเผยแผ่ในประเทศอียิปต์ เมื่อครั้งสมัยที่เมืองหลวงอียิปต์ตั้งอยู่ที่เมืองอเล็กซานเดรีย เมืองท่าน้ำแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ในราวประมาณพุทธศักราช ๕๐๐ (เริ่ม ค.ศ.๑) โบสถ์ของคอปติกมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า โบสถ์นักบุญมาร์ก (St. Mark) มีสาขที่ตั้งอยู่ทั่วไปทั่วโลก ในเมืองเยรูซาเลม ในประเทศอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย แถบกลุ่มประเทศยุโรป และกลุ่มประเทศอาหรับที่มีอ่าวน้ำ เช่นประเทศคูเวต เป็นต้น ในประเทศไทยเองก็ยังมีคอปติกมีสาขที่ตั้งอยู่ด้วย ตามประวัติเล่าว่า คอปติกเข้ามาตั้งรกรากในอียิปต์ก่อนที่ศาสนาอิสลามจะเข้ามาเป็นศาสนาประจำชาติ นักบวชเขาจะแต่งตัวเป็นพระนักบวช ถือกฎระเบียบบวชตลอดชีวิต ลีอกออกไปไม่ได้ ในอียิปต์มีโบสถ์คริสต์คอปติกประมาณ ๒๒๐ กว่าโบสถ์ สำนักงานใหญ่ของวัดคอปติกที่คณะเราไปเยี่ยม เป็นแหล่งผลิตพระนักบวชให้คริสต์ศาสนา เสกให้เป็นพระบิชอป มีแห่งเดียวในโลก ฉะนั้น ตัวสำนักงานใหญ่นี้จึงถือว่าเป็นจุดศูนย์กลางใหญ่ของคริสต์คอปติก มีผู้นำสูงสุดมีฐานะเทียบเท่ากับสมเด็จพระสันตปาปา แห่งสำนักวาติกัน แต่คอปติกเป็นนิกายอิสระ เป็นใหญ่ในตัวเอง ไม่ขึ้นกับสำนักวาติกันที่มีผู้นับถือในนิกายออร์ทอดอกซ์เท่านั้น ฉะนั้น คอปติกจึงถือว่าเป็นนิกายแท้ดั้งเดิมในคริสต์ศาสนา

อธิการบดี มจร. กล่าวความให้เราฟังก่อนว่า ในประเทศอียิปต์มีผู้นับถือศาสนาส่วนใหญ่นับถืออิสลาม และยังมีผู้นับถือคริสต์คอปติกอีกร้อยละ ๑๐ แต่ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ในประเทศไทยเรามีลักษณะคล้ายคลึงกับอียิปต์มาก เพราะผู้นับถือศาสนาพุทธ

แต่ก็มีผู้นับถือศาสนาอิสลามและคริสต์อยู่บ้างประปราย ศาสนิกต่างๆ อยู่ร่วมกันได้ ฉะนั้น จึงอยากให้เราเรียนรู้และให้เข้าใจว่า ศาสนาอิสลามและคริสต์ในอียิปต์เขาอยู่ร่วมกันได้อย่างไร ตัวศาสนาเขาได้ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาลังคมได้อย่างไร โดยเฉพาะตั้งข้อสังเกตว่า องค์กรศาสนาต่างๆ สามารถเข้าไปมีบทบาทในสังคมได้อย่างไร

ท่านโป๊ป เชนโนดร้า มีเลขานุการเป็นบิชอปถึง ๒ ท่าน ได้ออกมาต้อนรับก่อน และรอเวลาจนท่านโป๊ปออกมาพบปะปฏิสันถารกับคณะเรา

คณะสงฆ์ไทยมีโอกาสนำเข้าเยี่ยมคารวะองค์ประมุขสูงสุด ท่านโป๊ป เชนโนดร้า องค์ที่ ๓ แห่งคริสต์คอปติก ซึ่งท่านโป๊ปถวายให้คำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่งว่า ให้เราช่วยกันสร้างมิตรภาพที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะเข้าร่วมกิจกรรม เช่นการประชุมทางด้านศาสนา ท่านเองเคยเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มอิสลาม ซึ่งมีอิหม่าม มุฟตี ร่วมประชุมอยู่ด้วย จุดสำคัญคือต้องสร้างมิตรภาพกับเขา ในโลกนี้มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม ๒ กลุ่มใหญ่ คือสายกลาง ยึดถือหลักคำสอนอิสลามที่แท้ กับสายนิยมความรุนแรง ยึดถือหลักคำสอนโดยตีความเข้าหาตัว เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง โดยใช้วิธีการแบบรุนแรงในการเข้าไปแก้ไขปัญหา ฉะนั้น เราควรคบหาสมาคมกับพวกสายกลางให้มาก พร้อมกับให้ความเคารพต่อกัน เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นต่อกันอย่างจริงจัง เพราะถ้าร่วมประชุมฟังความคิดเห็นของกันแล้ว จะเห็นว่าแนวความคิดของเราจะคล้ายๆ กัน คือรักสันติภาพ ต้องการให้เกิดความสงบสุขแก่มวลมนุษยชาติ ฉะนั้น สิ่งสำคัญคือการยอมรับคนอื่น แม้จะมีความแตกต่างกันบ้างก็ตาม ให้เรายอมรับเขาในฐานะที่เขาเป็น และให้เราให้ความสนใจ

เฉพาะในเรื่องจิตวิญญาณของเพื่อนมนุษย์เท่านั้น ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องทางการเมือง เพราะจิตใจของมนุษย์ไม่ใช่การเมือง ให้ช่วยดูแลเด็กตั้งแต่ยังวัยเยาว์ ตั้งโรงเรียนสอนศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น เปิดสอนมาเป็นเวลาร้อยปีแล้ว เพื่อดึงคนให้มาเข้าวัด และฝึกฝนเขาแต่ยังเยาว์วัย และเมื่อเขาเติบโตขึ้นแล้ว ให้ช่วยดูแลเขาต่อไปอีก สรุปว่าให้ดูแลเขาตั้งแต่เกิดจนตาย ปัญหาของเด็กแก้ไขได้ ถ้าเราเปิดใจกว้างให้เขา และเขาเปิดใจกว้างให้เรา การพบปะพูดคุยกัน จะช่วยแก้ไขปัญหของเยาวชนได้

หลังจากจบสนทนาแล้ว มีผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ขอเข้าสัมภาษณ์ ท่านโป๊ป เชนโนดร้า องค์ที่ ๓ และอธิการบดี เป็นข่าวโทรทัศน์ท้องถิ่นของอียิปต์ นิमितหมายที่ดีในการมาเยือนกรุงไคโรครั้งนี้ เมื่อได้เวลาพอสมควร จึงกล่าวคำอำลา กลับไปตั้งต้นที่ทำเนียบเอกอัครราชทูตไทย

เข้าร่วมหารือกับอธิการบดีมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์

ในภาคบ่าย ไปเยี่ยมมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยอิสลามที่เก่าแก่มากที่สุดในโลก ก่อตั้งขึ้นมาเมื่ออายุกว่า ๑,๐๐๐ ปี เทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยนาลันทาในอินเดียของพุทธ แต่เขายังดำรงคงอยู่จนถึงปัจจุบัน แถมมีการให้ทุนการศึกษาฟรีให้นักเรียนทั่วโลกที่สมัครเข้ามาเรียนใน ๒ สาขาวิชา เป็นการบังคับว่าต้องเรียนวิชาด้านศาสนาของเขา ได้แก่ วิชาศาสนาอิสลาม และภาษาอารบิก (อาหรับ) จึงจะแจกทุนให้ ในปัจจุบันมีนักเรียนไทยเข้าศึกษาอยู่กับเขาประมาณ ๒,๐๐๐ คน ถือว่าเป็นหนึ่งในสามมหาวิทยาลัยสำคัญที่มีชื่อเสียงมากในประเทศอียิปต์ คือ ๑. มหาวิทยาลัยกรุงไคโร ๒. มหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ และ ๓. มหาวิทยาลัยอเมริกันในกรุงไคโร

นอกจากเรียนเรื่องอิสลามศึกษาและภาษาอารบิกเป็นหลักใหญ่แล้ว มหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ยังเปิดสอนในหลายสาขาวิชา เหมือนกับมหาวิทยาลัยทางโลกอื่นทั่วไป เช่น วิชาแพทยศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น แต่ที่สร้างชื่อเสียงมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งคือทางด้านอิสลามศึกษา เพราะสามารถผลิตนักปราชญ์ด้านศาสนาอิสลามโด่งดังไปทั่วโลก ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ประเทศอียิปต์เป็นแหล่งศึกษาสำคัญ และเป็นศูนย์กลางการศึกษาของศาสนาอิสลามในโลกปัจจุบัน ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ (Professor Dr. Almad Al-Tayyeb) เป็นอธิการบดีของมหาวิทยาลัยแห่งนี้

คณะสงฆ์ไทยเรานำโดย ศ.ดร. พระธรรมโกศาจารย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งประเทศไทย มีชื่อเสียงโดดเด่นทางด้านพุทธศึกษา ได้เข้าพบปะและพูดคุยหารือกับ ศ.ดร.อัลมัด อัลเตเยบ อธิการบดีมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ ซึ่งมีชื่อเสียงเด่นทางด้านอิสลามศึกษาของโลก

ในห้องประชุมรับรองของมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ พระธรรมโกศาจารย์ อธิการบดี มจร. กล่าวนำขึ้นก่อนว่า ในประเทศไทยเรามีมหาวิทยาลัยทางด้านพระพุทธศาสนา ซึ่งจัดการศึกษาถวายให้แก่พระและคฤหัสถ์ทั่วไป โดยเฉพาะมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเมื่อปี ๒๕๕๐ ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับแกรนด์อิหม่าม ดร.มุฮัมหมัด ซัยยิด ฎอนฎาวี ซึ่งเป็นผู้นำสูงสุดศาสนาของศาสนาอิสลามแห่งประเทศอียิปต์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาฯ มีการเรียนการสอนในวิชาศาสนา

เปรียบเทียบ และศึกษาตัวคัมภีร์ในทางศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามด้วย ฉะนั้น จึงรู้สึกดีใจมากที่ท่านอธิการบดีเปิดโอกาสให้เรามาเยี่ยมเยียนมหาวิทยาลัยอิสลาม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเก่าแก่มากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก สร้างนักปราชญ์ทางศาสนาอิสลามไว้มากมาย เรารู้จักมหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นอย่างดี เพราะสองปีที่แล้ว เจ้าหน้าที่ยูเนสโกได้พูดถึงเกียรติคุณของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ให้เราฟัง ในคราวที่ยูเนสโกขอให้มหาจุฬาฯ จัดการศึกษาวิชาพุทธศิลป์ให้เหมือนกับมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ที่มีการศึกษาอิสลามศิลป์ และเราทราบว่ายุโรปแห่งนี้มีนักเรียนไทยสมัครเข้ามาศึกษาเล่าเรียนกันมาก ฉะนั้น จึงอยากสร้างสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกันให้ยั่งยืนสืบไป

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ ได้กล่าวปฏิสันถารตอบรับว่า ขอยินดีต้อนรับชาวพุทธสู่มหาวิทยาลัยอิสลามของเรา ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุดในภูมิภาคแห่งนี้ ในอดีตเคยมีชาวพุทธเข้ามาศึกษาเล่าเรียนที่นี้บ้างเหมือนกัน เราสอนหลักซุฟี (หลักคำสอนอิสลามที่เคร่งครัด มีพระนักบวชในอิสลาม) และสอนหลักคำสอนอิสลามเน้นทางสายกลาง แต่ก็ยินยอมให้นิสิตทุกคนเรียนรู้หลักศาสนาอื่นๆ เช่นหลักปรัชญาพระพุทธศาสนาบ้าง เมื่อสองปีที่แล้ว ข้าพเจ้าได้มีโอกาสไปเยี่ยมวัดพุทธที่ประเทศไทย ในที่แรกรู้สึกอึดอัดใจมากเมื่อต้องเข้าไปภายในวัด แต่ต่อมาเริ่มเข้าใจความจริง และมองเห็นว่าศาสนาพุทธก็เหมือนกับศาสนาอิสลามและคริสต์ ที่สอนเรื่องสันติภาพ ทางแห่งสันติสุข ข้าพเจ้าเคยพบท่านองค์ทะไลลามะที่ประเทศออสเตรเลีย และสนทนาธรรมกันประมาณหนึ่งชั่วโมง ข้าพเจ้าขอยืนยันรับรองว่า ไม่มีการบีบบังคับให้คนต้องหันมานับถือศาสนาใดศาสนาหนึ่งในโลก เพราะในคัมภีร์โคหฺร่าน พระเจ้าสร้างมนุษย์ให้มีความหลากหลาย ถ้าพระองค์ทรงปรารถนาให้คนนับถือเพียงศาสนาเดียวกันแล้วไซ้ร้ ก็คงสร้างไปแล้ว แต่พระเจ้าแสดงเจตจำนงให้มีหลายศาสนาได้ และให้ทุกคนพยายามอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในโลกนี้ ในเดือนเมษายนข้างหน้านี้ ข้าพเจ้าจะมีส่วนร่วมในการจัดให้มีการพูดคุยกัน (dialogue) ที่เอเซียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม จะพูดคุยกันในเรื่องต่างๆ เช่น เศรษฐกิจของโลก เป็นต้น

นักเรียนไทยมาเรียนกันที่นี้มีมากหลายคนก็จริง แต่เมื่อเรียนจบและกลับบ้านไปประเทศไทยแล้ว พอข้าพเจ้ามีโอกาสพบกับพวกเขาอีก รู้สึกดีใจมาก เพราะมหาวิทยาลัยเราสอนให้ผู้นับถืออิสลามทุกคนต้องให้ความเคารพต่อศาสนาอื่น ให้ดำเนินชีวิตทางสายกลาง ไม่ให้เป็นพวกนิยมความบ้าคลั่งหรือใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหา เราสอนหลักคำสอนอิสลามที่แท้ (true Islam) แต่อาจจะมีปัญหาบ้าง เป็นเพราะเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองเข้ามาแทรกแซง จึงทำให้

คนเปลี่ยนแปลงไป แต่เราขอร้องให้ทุกคนยึดมั่นต่อหลักคำสอนอิสลามที่แท้จริง ฉะนั้นอยากให้มีการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมและมีศูนย์ติดต่อประสานงานกับชาวพุทธในประเทศไทยบ้าง

อธิการบดี มจร. กล่าวเสริมว่า การสอนหลักศาสนาให้เป็นแบบสายกลาง ไม่ให้นิยมแบบคลั่งไคล้หรือใช้ความรุนแรงนี้ จะทำอะไรให้ดำเนินการต่อไปได้แบบยั่งยืน เพราะอยากให้มีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างนักเรียนและครูบาอาจารย์กันบ้าง

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ ตอบว่า นักเรียนที่เรียนจบจากมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ใช้ชีวิตดำเนินตามหลักคำสอนอิสลามสายกลาง ส่วนที่คลั่งศาสนาหรือนิยมความรุนแรงล้วนมาจากที่แห่งอื่นประเทศอื่น ไม่ใช่จากมหาวิทยาลัยของเรา เพราะเราไม่เคยสอนศาสนาแบบสายบ้าคลั่ง เรายังสอนหลักปรัชญาศาสนาอื่นๆ ด้วย แต่การเข้าเรียนที่นี่ได้นั้น ต้องให้เขามีความรู้พื้นฐานด้านศาสนาอิสลาม ก่อนจะอนุญาตให้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้ ให้มีพื้นฐานด้านศาสนาอิสลาม ก่อนในชั้นพอสมควร โดยให้เรียนรู้กฎระเบียบและต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน จึงจะเข้าเรียนศึกษาได้ เราจัดให้มีการสอนภาษาอารบิก แม้แก่คนที่ไม่นับถือศาสนาอิสลาม

อธิการบดี มจร. สอบถามว่า มหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์สอนวิชาศาสนาอื่นๆ บ้างไหม เพราะอยากให้มหาวิทยาลัยแห่งนี้ดำเนินทางสายกลางต่อไป และทราบมาว่ามีคนนำเอาหลักคำสอนอิสลามไปตีความหมายผิด ซึ่งเกิดขึ้นได้เพราะเหตุอะไร

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ กล่าวว่า พวกนับถือศาสนาคริสต์เคยล้างผลาญและเผาแคมป์รีต่างๆ ฆ่าทำลายล้างพวกเราชาวมุสลิม ดูตัวอย่างในประเทศอิสราเอลก็ได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเหตุผลทางการเมือง (Political reasons) ในกลุ่มชาวมุสลิมเราทราบว่า พวกประเทศมหาอำนาจ (superpower) อยู่เบื้องหลังในเหตุการณ์เหล่านี้ แต่นักปราชญ์อิสลามของเราปฏิเสธแนวความคิดใช้วิธีรุนแรงในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ตรงนี้เป็นจุดยืนสำคัญของเรา

อธิการบดี มจร. สอบถามว่า ชาวมุสลิมที่อยู่ในความปกครองของรัฐบาลที่ไม่นับถืออิสลาม สามารถอยู่ร่วมกันได้หรือไม่ และสามารถเรียนภาษาอื่นได้ไหม ทางด้านศาสนาให้คำตอบและตีความหมายเรื่องนี้อย่างไร?

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ ตอบว่า คนอิสลามอยู่ในความปกครองของคนที่ไม่นับถือศาสนาอิสลามก็ได้ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ให้เรียนภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาอารบิกก็ได้ คำสอนในพระคัมภีร์โกหฺร่านเป็นภาษาอารบิกก็จริง หากทว่าต้องบังคับให้เรียนแค่อารบิกภาษาเดียว คนที่

อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทย คงจะยอมรับไม่ได้ และไม่มีเหตุผลเลย พระผู้เป็นเจ้าสร้างพระพุทธศาสนา คริสต์ศาสนา และอิสลามเหมือนกัน เราถูกสร้างมาเหมือนกัน และพระเจ้าสร้างให้เราเชื่อชาติและภาษาต่างกัน พระคัมภีร์ระบุไว้ดังนี้ ฉะนั้น จะทำให้เป็นหนึ่งเดียวไม่ได้เด็ดขาด เจตจำนงของพระเจ้าคือให้เลือกศาสนาและภาษาตัวเอง มิใช่เป็นการบังคับกัน

อธิการบดี มจร สอบถามถึงเคล็ดลับที่มหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ดำรงอยู่มาได้ถึง ๑,๐๐๐ ปีคืออะไร

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ ตอบว่า เรามีวิธีการ ๒ อย่าง คือ ๑) ต้องให้ทุกคนเรียนพระคัมภีร์โคหฺร่าน และ ๒) เราให้เรียนพระคัมภีร์โคหฺร่านอย่างเดียวก็น่าจริง แต่เราได้สอนหลายอย่าง คือสอนหลักปรัชญาความคิดหลากหลาย ให้นักเรียนเลือกเรียนได้เอง เราสอนเพื่อให้พี่น้องชาวมุสลิมทั่วโลกจงปลอดภัย สอนให้ดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง ไม่ใช่ความรุนแรง เมื่อนักเรียนจบการศึกษาและเดินทางกลับประเทศของตนแล้ว ก็ให้ใช้ทางสายกลางเช่นนี้ดำเนินชีวิต มหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์พยายามสร้างความปลอดภัยให้แก่ทุกคน แม้จะเรียนจบไปแล้ว

อธิการบดี มจร กล่าวว่า เท่าที่ทราบมา หลักคำสอนในศาสนาอิสลามไม่มีความขัดแย้งกับหลักวิทยาศาสตร์เลย จริงไหม แต่ศาสนาคริสต์ยังมีความขัดแย้งกับหลักวิทยาศาสตร์บ้าง

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ กล่าวว่า เท่าที่ทราบมา ยังไม่เคยปรากฏความขัดแย้ง ระหว่างวิทยาศาสตร์กับหลักคำสอนในศาสนาอิสลาม พระคัมภีร์โคหฺร่านและหลักวิทยาศาสตร์ไม่มีความขัดแย้งต่อกันเลย แต่คริสต์กับวิทยาศาสตร์ยังมีความขัดแย้งกันอยู่เสมอ

อธิการบดี มจร กล่าวว่า ท่านยอมรับว่า มีความเหมือนกันระหว่างหลักซูฟีในอิสลาม และศาสนาพุทธไหม

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ ตอบว่า มีความเหมือนกันในข้อปฏิบัติเคร่งครัด เช่นสอนว่าชนะตนเองดีกว่าชนะผู้อื่น

อธิการบดี มจร กล่าวสรุปว่า อิสลามหมายถึงสันติภาพ และหมายถึงสันติภาพในการอยู่ร่วมกันได้ เราจะขอให้รัฐบาลไทยสนับสนุนให้นักเรียนไทยมาเรียนต่อที่นี่ เพราะเป็นมหาวิทยาลัยที่สอนหลักทางสายกลาง

นายณพดล เทพพิทักษ์ เอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงไคโร กล่าวเสริมว่า เมื่อเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยแห่งอื่นแล้ว มหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์สอนหลักคำสอนทางสายกลาง ส่วนที่

อื่นสอนให้นิยมสุดโต่ง ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหานั้น จึงอยากสนับสนุนให้คณะสงฆ์ไทยมาแลกเปลี่ยนความรู้และแสดงข้อคิดเห็น พร้อมกับสนทนาระหว่างคนต่างศาสนากัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทางด้านศาสนาของกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นปัญหาของโลกในระหว่างชาวพุทธ ชาวอิสลาม และผู้นับถือคริสต์ศาสนานิกายคอปติก เพราะเราต่างมีจุดเริ่มต้นเหมือนกัน เพื่อให้โลกนี้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติภาพ ถึงจะต่างศาสนากัน แต่ขอให้เราอยู่ร่วมกันได้

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ กล่าวว่า เราขอต้อนรับนักเรียนไทยที่มาเรียนในมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์แห่งนี้

อธิการบดี มจร กล่าวเชิญอธิการบดีมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ว่า ถ้ามีโอกาสเดินทางไปประเทศไทยอีกเมื่อไร เราขอต้อนรับให้ไปเยี่ยมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชของเรที่วังน้อยบ้าง หรือถ้ามีการจัดประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนทางด้านศาสนาที่เรียกว่าอินเตอร์เฟท (Interfaith) เราก็จะขอเชิญให้ท่านมาร่วมงานประชุมกับเราด้วย

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ ตอบรับคำ แต่แสดงข้อวิตกกังวลว่า ท่านจะไม่ขอพักอยู่บนตึกสูงๆ เช่นที่ตึกไบหยก เพราะกลัวความสูงมาก และสอบถามว่าวัดในประเทศไทยมีอายุเก่าแก่มากสักกี่ปี ซึ่งอธิการบดีตอบว่า วัดในประเทศไทยมี ๒ ประเภท คือ วัดหลวง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์และรัฐบาล เช่นวัดเก่าในกรุงเทพฯ มีอายุอย่างน้อย ๒๐๐ ปี แต่ถ้าเป็นวัดในจังหวัดสุโขทัยก็มีอายุประมาณ ๗๐๐ ปี

ตอนท้ายแห่งการสนทนา อธิการบดี มจร. ได้สอบถามว่า เมื่อคราวไปเยี่ยม ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไร และขอที่ว่า ให้เรียนแนวความเห็นปรัชญาหลายๆ อย่าง (various schools) ในอิสลาม หมายถึงอะไร

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตเยบ กล่าวว่า ในส่วนตัวยังไม่เคยเดินทางไป ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้น ท่านคิดว่า คงเป็นเพราะการใช้หลักคำสอนที่ผิด ใช้ความรุนแรงแก้ปัญหา จึงอยากให้มหาวิทยาลัยทั้งหลายสอนหลักคำสอนอิสลามที่แท้จริงที่ถูกต้อง คือสอนให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้ ชาวโลกอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ โดยให้สร้างสายสัมพันธ์กับทุกศาสนา ไม่จำกัดเฉพาะแนวความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสายสุดโต่ง เมื่อเรียนหลายแนวความคิดแล้ว จะเปิดใจกว้างขึ้นเอง ไม่นิยมใช้วิธีรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

อธิการบดี มจร กล่าวเสริมว่า ชาวมุสลิมในประเทศไทยใน ๓ จังหวัดภาคใต้ ไม่ยอมเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และกล่าวอ้างไม่ยินยอมให้พระสงฆ์เข้าไปเยี่ยมมัสยิดสุเหร่าด้วย แต่ในประเทศอียิปต์นี้ พระไทยได้รับอนุญาตให้เข้าไปดูภายในมัสยิดสุเหร่าได้

ศ.ดร. อัลมัด อัลเตยบ กล่าวว่ ชาวมุสลิมควรจะต้องเรียนวิชาหลักศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ด้วยเหมือนกัน ท่านเคยอ่านหนังสือเกี่ยวกับหลักศาสนาพุทธที่เขียนโดยนักปราชญ์อิสลาม ว่าให้ต้องเรียนรู้จากกันและกัน

อธิการบดี มจร เสนอว่า เราอยากจะให้ทางประเทศอียิปต์เปิดสอนวิชาภาษาไทย หรือไทยศึกษา (Thai section) ให้สอนภาษาไทยขึ้นที่นี้บ้าง ส่วนในประเทศไทยเรา มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาริชา และมหาวิทยาลัยหลายแห่งเป็นของเราเอง อยากขอร้องให้มหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์นี้ไปเปิดสอนที่โน้นบ้าง เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน และใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้เรา ก็ยังมีวิทยาเขตด้วย จึงอยากให้มีการแลกเปลี่ยนวิชาความรู้กัน หรือตั้งสาขาเปิดสอนวิชาด้านศาสนาแลกเปลี่ยนกัน ที่ประเทศอียิปต์นี้สวยงามดี เพราะมีมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์สอนหลักคำสอนอิสลามที่ดีและถูกต้อง ไม่นิยมใช้ความรุนแรงแก้ไข้ปัญหา

เมื่อได้พูดคุยกับ... ในภาคค่ำ คณะเราตกลงแยกกลุ่ม ให้กลุ่มฆราวาสไป... บำหน้าห้อง ส่วนคณะพระสงฆ์ไทยนั้น มีรายการไป... ชาวอียิปต์ โดยมีนักเรียนไทยคนหนึ่ง ชื่อเล่นว่าหนูม... มประกิจ คิวะรัตนธำรงค์ อัครราชทูตที่ปรึกษา (ฝ่าย

รถพาคณะสงฆ์ไทยวิ่งผ่านกลางใจเมือง เห็นผู้คนมากมายอย่างกะปลวกออกมาเดินพลุกพล่าน รถราติดหลายแห่ง ผ่านมหาวิทยาลัยอัลฮัซหฺร มุ่งไปทางด้านขวามือเป็นที่ตั้งของสุเหร่าอัสเซน สัญลักษณ์ของกรุงโคโรแห่งหนึ่ง แล้วรถวิ่งไปเข้าเขตเมืองใหม่ชื่อมุกด์ตัมฮิลล์ มองเห็นทิวทัศน์กรุงโคโรยามค้ำคืนสวยงามดี แต่แทนที่เขาคจะทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว กลับทับถมเต็มไปด้วยกองขยะเกลื่อนกลาด ไม่น่าดูเลย เขากมดินขึ้นมา มองดูไม่เรียบร้อย ไม่สวยงามเลย มีโอกาสได้พบนักเรียนหญิงคนไทยคนหนึ่ง ชื่อจอย ได้รับทุนจากประเทศบังคลาเทศให้มาศึกษาเรื่องประชากรศาสตร์ ในระดับอนุปริญญา (Diploma) ๑ ปี ฉันท้ำดื่มที่เขานำไว้ตั้งขาย ชมแสงสียามค่ำของกรุงโคโร ท่ามกลางลมหนาวโฉบมาชนิดๆ แล้วเดินทางกลับถึงที่พัก ในเวลา ๒๒.๓๐ น.

เข้าเยี่ยมเยือนผู้นำสูงสุดในศาสนาอิสลาม

ในวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๑ ในภาคเช้า สถานทูตทำบุญเลี้ยงพระ มีพลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา พร้อมคณะมาร่วมทำบุญ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ และอธิการบดีกล่าวสัมโมทนียกถา

ในภาคบ่ายเวลา ๑๓.๓๐ น. คณะสงฆ์ไทยเราได้เข้าพบผู้นำสูงสุดทางศาสนาอิสลามในประเทศอียิปต์ ชื่อ ดร.มุฮัมหมัด ซัยยิด ฎอนฎาวี ตำแหน่งเป็นแกรนด์อิหม่าม ประธานใหญ่ของอิสลามนิกายสุหนี่ มีสมาชิกทั่วโลกมากกว่า ๑,๐๐๐ ล้านคน ท่านแกรนด์อิหม่ามได้เคยเดินทางไปประเทศไทย เมื่อปี ๒๕๕๐ และมีโอกาสเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระประมุขของประเทศไทย และพบปะสนทนากับสมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช และได้เดินทางไปพบปะพี่น้องชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

ดร.มุฮัมหมัด ซัยยิด ฎอนฎาวี ได้กล่าวต้อนรับคณะสงฆ์ไทย ที่เดินทางไปเยือนยังสำนักงานอัลอฮ์ฮาร์ กรุงไคโรว่า ตัวท่านเองไปเยี่ยมเมืองไทยมาแล้ว และขอยินดีต้อนรับคนไทยทุกคนที่เดินทางมาเยือนประเทศอียิปต์ ท่านเห็นว่า ประเทศไทยเป็นพันธมิตรที่ดีมากของประเทศอียิปต์ ขอยินดีต้อนรับอีกครั้ง และขอขอบใจท่านทูตไทยมากที่ช่วยติดต่อประสานงานเรื่องนี้ให้

อธิการบดี มจร กล่าวว่า ก่อนจะเดินทางมาอียิปต์นี้ สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้ฝากความปรารถนาดีมายังท่านแกรนด์อิหม่ามและประชาชนชาวอียิปต์ และขอขอบคุณที่เปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ไทยเราเข้ามาเยี่ยมเยือนประเทศแห่งนี้ ข้าพเจ้ารู้สึกดีใจมาก ที่ท่านยังมีความรำลึกถึงสิ่งที่ดีเกี่ยวกับประเทศไทยของเรา อิสลาม

เป็นศาสนาแห่งสันติภาพ และศาสนาพุทธก็สอนเรื่องสันติภาพเช่นกัน ฉะนั้น ขอให้เราจงร่วมกันทำงานในการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น ทางเราที่มาเยือนนี้อยากทราบว่า เมื่อในหลวงองค์พระประมุขของประเทศไทย ขอให้ท่านลงไปเยี่ยมเยือนพี่น้องชาวมุสลิมทางภาคใต้ของประเทศไทย อยากจะทราบความคืบหน้าว่า เมื่อลงไปเยี่ยมมาแล้ว ท่านมีข้อคิดเห็นอย่างไร และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภาคใต้นั้น อาจจะไม่ใช่มาจากเรื่องศาสนาใช่ไหม เพราะอาจเป็นเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองที่มีความขัดแย้งกันก็ได้ ฉะนั้น อยากขอแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างกันและกันเกี่ยวกับสถานการณ์ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

ดร.มุฮัมหมัด ชัยยิด ฎอนฎาวี กล่าวตอบว่า เราได้พบปะกับคนไทยและนักเรียนเก่าของเราที่ประเทศไทย ที่รักและห่วงใยในสันติภาพโลกมาก เราขออวยพรให้คนทั้งหลายที่อยู่ในทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก จงมีสันติภาพเกิดขึ้นทั่วกัน เราเห็นด้วยว่าผลประโยชน์ทำให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้น แต่ศาสนาอิสลามสอนแต่เรื่องให้สร้างสันติภาพขึ้น สอนเรื่องสร้างความรักให้เกิดขึ้นแก่มวลมนุษยชาติ การเมืองอาจเป็นตัวการสร้างปัญหา ฉะนั้นต้องสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมทุกระดับ ให้มีความรัก (Love) และความยุติธรรม (Justice) เกิดขึ้นให้ได้ เราขออวยพรให้ในหลวงของประเทศไทย จงทรงพระเจริญ มีพระชนมายุยืนยาวนาน

อธิการบดี มจร กล่าวว่า เราจะนำคำอวยพรของท่านไปบอกแก่พี่น้องชาวไทยของเรา และอยากทราบว่าในประเทศอียิปต์ มีคริสต์ศาสนิกชนอยู่ด้วย พวกคริสต์อยู่รวมด้วยกันอย่างไร กับผู้นับถืออิสลาม โดยไม่มีความขัดแย้งกัน

ดร.มุฮัมหมัด ชัยยิด ฎอนฎาวี ตอบว่า เพราะเขาเป็นเพื่อนที่ดีมากของเรา ชาวคริสต์ เป็นเพื่อนที่ดีของชาวมุสลิม ท่านโป๊ปเป็นคนดี เป็นมิตรที่ดีของเรา เมื่อเป็นมิตรกัน ความเป็นศัตรูก็ไม่มีต่อกัน

อธิการบดี มจร กล่าวว่า ขอให้มวลมนุษยชนทุกคนจงอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ โดยเราจะต้องพยายามสร้างสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้นำศาสนาต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก ขอให้เราจงมีความสัมพันธ์ทางด้านส่วนตัว และสร้างมิตรภาพที่ดีต่อกันมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ เราจึงมาเยี่ยมบ้านเมืองอียิปต์แห่งนี้ เพื่อเป็นการตอบแทนมิตรไมตรีที่ท่านเคยไปเยี่ยมประเทศไทย

ดร.มุฮัมหมัด ชัยยิด ฎอนฎาวี กล่าวว่า ทุกคนไม่ว่าคนไทย คนจีน ชาวพุทธ ชาวมุสลิม ต่างก็มีพ่อแม่คนเดียวกัน เป็นเพื่อนมนุษย์เหมือนกัน เป็นดั่งพี่น้องร่วมท้องอุทรเดียวกัน ดังนั้น ขอให้เราร่วมมือกันทำงานเพื่อให้เกิดสันติสุขในโลก

อธิการบดี มจร กล่าวปิดท้ายว่า เราเดินทางมาที่ประเทศอียิปต์นี้ เพื่อความเจริญงอกงามแห่งสัมพันธไมตรี และสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ให้ความเคารพต่อกันและกัน เราจะนำข่าวสารสันการเข้าพบปะเยี่ยมเยียน และนำเอาความปรารถนาดีของท่านไปแจ้งให้พี่น้องชาวพุทธ และชาวมุสลิมในประเทศไทยได้ทราบต่อไป

ดร.มุฮัมหมัด ชัยยิด ฎอนฎาวี กล่าวว่า เรารู้สึกสุขใจมากที่มีโอกาสต้อนรับคณะพวกท่าน และรู้สึกดีใจที่ได้ยินคำพูดเช่นนี้ ในสุดท้ายนี้ ขอส่งสารสันและความปรารถนาดีถึงในหลวง และชาวไทยด้วย

สรุปข่าว หลังจากเข้าพบผู้นำสูงสุดทางศาสนาอิสลาม

อธิการบดี มจร ได้ให้สัมภาษณ์และสรุปประเด็นในการมาเยือนประเทศอียิปต์ครั้งนี้ว่า เมื่อเรามีโอกาสเข้าพบแกรนด์อิหม่ามท่านนั้น ท่านได้กล่าวท้าวความหลัง ในคราวที่ท่านผู้นำสูงสุดของอิสลามไปเยี่ยมประเทศไทยเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๕๐ เพราะท่านยังรำลึกได้ว่าคนไทยเป็นคนที่รักสันติภาพ และพระพุทธศาสนามีส่วนกล่อมเกล่าช่วยให้คนไทยมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีงาม หลังจากนั้นได้พูดคุยกันว่า การมาเยือนของคณะเรานี้เป็นการเยือนตอบ และท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระ

พระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ยังได้ฝากความระลึกถึงเป็นการส่วนตัว เจ้าประคุณฯ ขอส่งความปรารถนาดีมายังแกรนด์อิหม่ามและชาวมุสลิมทุกคนในประเทศอียิปต์ด้วย

เมื่อฝ่ายเราสอบถามว่า ในการไปเยือนประเทศไทยครั้งนั้น ในหลวงขอให้ท่านลงไปช่วยเหลือที่ภาคใต้ ได้ผลเป็นอย่างไร และรู้สึกอย่างไรบ้าง ซึ่งท่านทราบดีว่า ทุกฝ่ายรักสันติภาพเหมือนกัน ขอให้อยู่ร่วมกันแบบสันติ ซึ่งไม่เป็นเรื่องยากนักเลย ในการให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ ท่านยังกล่าวอีกว่า ในหลวงเป็นคนดี ทรงรักความยุติธรรม จึงขออวยพรให้ในหลวงของประเทศไทยจงทรงพระเจริญ และท่านเห็นว่า ความขัดแย้งใดๆ ในโลกโดยเฉพาะที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ไม่ใช่เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา แต่เป็นเรื่องผลประโยชน์ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง และมีองค์ประกอบอื่นๆ เช่นการเมือง ซึ่งขยายผลออกไปในทางไม่ดี และสรุปว่า ชาวพุทธรักสันติภาพ ชาวอิสลามก็รักสันติภาพเหมือนกัน ฉะนั้น ทำอย่างไรจึงจะให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติได้

ท่านแกรนด์อิหม่าม กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้นั้น ต้องให้ถือว่า เราเป็นพี่น้องร่วมอุทรเดียวกัน ตัวท่านเองสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ดีกับท่านโป๊ป และต่างให้ความเคารพนับถือกันและกันมาก ทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคริสต์กับอิสลามในประเทศอียิปต์ราบเรียบ เป็นไปด้วยดี ฉะนั้น ถึงเราจะนับถือศาสนาต่างกันก็ตาม แต่ต้องให้มีการพูดคุยสนทนาปรึกษาหารือกันตลอดเวลา เราต้องสร้างความสนิทสนมต่อกัน ในการมาเยือนอียิปต์ครั้งนี้ ถือว่าเป็นการสานต่อเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีที่ดี ซึ่งจะดำรงสืบต่อไปในภายหน้า

การเชื่อมความสัมพันธ์ของกันและกัน จะทำให้เกิดเหตุการณ์เลวร้ายต่างๆ ดีขึ้นได้ เหมือนตัวท่านเองกับท่านโป๊ปที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้ประเทศอียิปต์เกิดความสงบสุข มีสันติภาพในการอยู่ร่วมกันระหว่างพี่น้องชาวมุสลิมและคริสต์ ฉะนั้น ขอให้ถือว่ามวลมนุษยชาติทั้งปวงต่างเป็นพี่น้องท้องเดียวกัน เป็นญาติสนิทชิดเชื้อกัน เมื่อทุกคนต้องการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ก็ต้องให้หันหน้าเข้าหากัน ให้หันระลึกอยู่เสมอว่า เราเป็นสมาชิกของมวลมนุษยชาติด้วยกัน ทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกันให้ได้ ขอให้มองถึงตัวศาสนาว่า เราต่างก็เป็นพี่น้องท้องเดียวกัน ศาสนาพุทธสอนเรื่องความรักเรื่องความเมตตา สอนให้คนไทยรักสุขสงบศีก ศาสนาอิสลามก็สอนเหมือนกัน ทุกศาสนาสอนอย่างเดียวกัน ต่างมุ่งหวังให้เกิดสันติภาพ

เข้าพบปะหารือกับนักปราชญ์อิสลาม

ในเวลา ๑๔.๑๕ น. คณะสงฆ์ไทยได้เข้าพบปะสนทนาทางด้านวิชาการกับเชก อาลี โกมา (Sheikh Ali Gouma'a) ตำแหน่งมุฟตีแห่งสาธารณรัฐอาหรับอียิปต์ (Mufti of the Arab Republic of Egypt) ท่านเป็นนักปราชญ์และประมุขสูงสุดทางด้านศาสนาอิสลาม มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ใกล้ๆ กับสำนักงานของแกรนด์อิหม่าม ในมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ กรุงไคโร นั่นเอง

ก่อนเข้าพบท่านมุฟตี เจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของท่านมุฟตีว่ามีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือทั่วไป แต่ละวันรับสายโทรศัพท์ประมาณ ๓๐๐ ถึง ๔๐๐ ครั้ง มีคอลเซ็นเตอร์ (ในกรุงไคโร หมู่ ๑๐๗) เป็นศูนย์กลาง มีภาษาต่างประเทศให้เลือกใช้สื่อสารพูดคุยได้ถึง ๑๔ ภาษา มีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับหลักคำสอนในศาสนาอิสลาม ส่วนใหญ่สอนให้ดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง มีเว็บไซต์เป็นของตนเอง ตอบและรับเมลล์แต่ละวัน ไม่น้อยกว่า ๒๐๐ เมล์ ท่านมุฟตีเชก อาลี มีอายุ ๕๕ ปี แต่เป็นนักปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนาอิสลามมาก และเมื่อถึงเวลานัดหมายไว้ ได้เข้าพบปะพูดคุยกัน สรุปได้ดังนี้

ท่านมุฟตีเชก อาลี กล่าวว่า ขอยินดีต้อนรับคณะพระสงฆ์ไทยทุกท่านสู่กรุงไคโร ทางเราต้องการทำงานร่วมมือกับคนไทย ท่านเป็นผู้แทนศาสนาพุทธ เป็นเพื่อนบ้านที่ดีของเราชาวอียิปต์ ฉะนั้น ขอให้เปิดใจกว้างต่อกัน

อธิการบดี มจร กล่าวว่า เมื่อปี ๒๕๔๓ (ค.ศ.๒๐๐๐) ตัวท่านเองเคยเดินทางไปร่วมประชุมยูเอ็น (สหประชาชาติ) ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากนั้น ไทยเราได้เชิญผู้นำศาสนาทั่วโลกมาร่วมประชุมกันที่ประเทศไทย ซึ่งในช่วงนั้น ประเทศไทยยังไม่มีความขัดแย้งความรุนแรงเกิดขึ้น เหมือนกับเหตุการณ์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ทางเราขอเชิญท่านไปเยี่ยมเมืองไทยบ้าง โดยเชิญผ่านมาทางท่านเอกอัครราชทูตไทย

ท่านมุฟตีเชก อาลี กล่าวว่า เราอยู่ในโลกเดียวกัน (Global village) ไม่มีสิ่งกีดขวางซึ่งกันและกัน ผู้นำศาสนาส่วนใหญ่ต่างเข้าใจเรื่องประเด็นสันติภาพกันดี ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่า ผู้นำที่นำเอาชาวสาลันไปให้คนสามัญ นำไปอย่างไร มีการบิดเบือนหรือไม่ งานของเราคือสร้างระบบให้ผู้นำศาสนากับคนสามัญอยู่ร่วมด้วยกันได้ เราทำงานพูดคุยเรื่องศาสนา (Interfaith) มาเป็นเวลา ๒๐ ปีแล้ว

อธิการบดี มจร ชักถามว่า ในพระพุทธศาสนา อนุญาตให้ผู้นับถือศาสนาอื่นเรียนพระพุทธศาสนาได้ แต่ชาวมุสลิมในประเทศไทยกลับไม่ยินยอมให้ศาสนิกของตนเรียนศาสนาอื่น เรื่องอย่างนี้มีในประเทศอียิปต์ใหม่ ซึ่งได้รับคำตอบยืนยันว่า เป็นเรื่องที่ควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จะได้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน

เก็บตก

ต่อมา คณะเรามีโอกาสเข้าเยี่ยมชมป้อมปราการแห่งกรุงโคโรซอซิดาเดล ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญมาก ชมรูปภาพเจ้าใหญ่นายโต ตอนที่เดินทางมาเปิดคลองสุเอซ ในซิดาเดลนี้มีนาฬิกาจากยุโรปเป็นสัญลักษณ์ มีคอมพิวเตอร์ในสุเหร่า จำนวน ๓๖๕ ดวง เขาบอกว่า เป็นของขวัญจากประเทศฝรั่งเศส ในการแลกเปลี่ยนกับเสาโอเบลิสต์ (นักเรียนไทยคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า เสาโอเบลิสต์แบบนี้ ฝรั่งเศสไปตั้งในสถานที่ต่าง ๆ เท่าที่ทราบมี ๓ ที่ คือ มหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา, ที่ริมแม่น้ำเทมส์ ประเทศสหราชอาณาจักรอังกฤษ และในกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส) เสาโอเบลิสต์ เป็นเสาจารึกแสดงถึงความรุ่งโรจน์รุ่งเรืองของราชวงศ์ฟาโรห์ที่ปกครองในอียิปต์สมัยโบราณ เขาเชื่อว่าเสานี้ไปตั้งอยู่ที่ใด แสดงว่าที่นั่นเป็นประเทศมหาอำนาจ

รายการเที่ยวชม เมื่อมาแล้ว ถือเป็นกำไรกลับไปฝากเมืองไทย คือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอียิปต์ เยี่ยมชมเพียงห้านศพท่ามมมี มัมมีรามเสสที่สอง ซึ่งเห็นผมบนศิระชะติคอยู่ ชมบัลลังก์นั่งของยุวกษัตริย์หนุ่มพระนามว่าตุตันคาเมน ซึ่งเขาอธิบายว่ามีรูปพระมเหสีกำลังยื่นตัวทอดเข้าไปหา เป็นภาพน่ารักมาก ชมเตียงโบราณพบได้, หีบ, ห้องทรัพย์สมบัติ, โลงพระศพตุตันคาเมน, ระเบียบภาพตัดสินตีชั่ว ไปนรกหรือสวรรค์

ที่ซอบใจมากอย่างไม่ลืมนเลย คือมีโอกาสเยี่ยมชมโรงพระศพของตุตันคาเมน โบราณสถานหน้าปากทองคำหนักถึง ๑๑ กิโลกรัม พระองค์สวมใส่รูปชุดทรงฟาโรห์สวมเครื่องประดับศิราภรณ์ มีนกกางเขนและงูเห่าอสรพิษปรากฏอยู่เหนือบนลาภ (หน้าผาก) เครื่องหมายแสดงผู้พิชิตดินแดนอียิปต์บนและอียิปต์ล่าง มีพระเศียรยาวทำจากแก้วสีเขียวคราม แผงพระศอกประดับด้วยหินหลากสีมีค่าต่างๆ ทรงถือตะขอและแส้ในพระหัตถ์ แสดงสัญลักษณ์แห่งสถานะกษัตริย์ถือไข้วมือนัน

สิ่งที่ระลึกจากอียิปต์ คือคัมภีร์มรณะ ชีวิตหลังความตาย โดยเฉพาะรูปภาพที่นำเอาหัวใจของมนุษย์มาซึ่งด้านหนึ่ง กับใส่ขนนกอีกข้างหนึ่ง ถ้าหัวใจหนัก แสดงว่าทำบาปมาก ต้องปล่อยให้สัตว์กัดกิน ไม่ให้ขึ้นสวรรค์ อียิปต์ดินแดนมหัศจรรย์ที่สรรสร้างปฏิทิน ๓๖๕ วัน กระจาดขบิลารุส ความล้ำหน้าทางด้านเกษตรกรรมในสมัยก่อน และวิชาวิศวกรรมศาสตร์ สร้างมหาพีระมิดขึ้นมาให้โลกปัจจุบันทั้งและฉงนใจ

อด่วน ชมสองฟากฝั่งของแม่น้ำไนล์ มองเห็นยอดสุเหร่ามากมาย แซมด้วยโบสถ์ไม้กางเขนบ้าง นั่งเล่นกินลม ชมสภาพกรุงไคโร สภาพบ้านเมืองปัจจุบันจากแม่น้ำยังสามารถมองเห็นมหาพีระมิดในยามพลบค่ำเช่นนี้ นึกย้อนถอยหลังกลับไปอดีตแห่งจอมกษัตริย์ฟาโรห์ ตีมด้ากับกระแสน้ำไนล์ ธรรมชาติอันสวยงามยิ่ง แม่น้ำสายนี้มีสิ่งต่างๆ มากมาย สุดท้ายก็จมลงใต้กระแสน้ำอันเชี่ยวกราก ไม่มีอะไรยั่งยืน นอกจากความดีความชั่วที่ตัวเองกระทำฝากไว้ให้โลกรับรู้ นี่แหละอียิปต์ ของขวัญชิ้นสำคัญของแม่น้ำไนล์ ซึ่งปัจจุบันกำลัง

มีสภาพเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะฝีมือมนุษย์ที่สร้างเขื่อนกักน้ำชื่ออัสวานขึ้นมา เป็นเขื่อนกักน้ำขนาดใหญ่อันดับ ๒ ของโลก ด้วยเหตุผลทางด้านเกษตรกรรมและป้องกันน้ำท่วม ถึงคราวหน้าแล้งไม่ต้องกลัวน้ำหมดไป ด้วยเหตุนี้ องค์การยูเนสโกต้องขึ้นไปช่วยดูแลและขนเคลื่อนย้ายแหล่งมรดกโลกให้พ้นภัยของธรรมชาติ โฉมหน้าประวัติศาสตร์กำลังเปลี่ยนไป

บทสรุปส่งท้าย

อธิการบดี มจร. ได้ให้นโยบายเชิงปฏิบัติว่า ในด้านวิชาการ มหาจุฬาฯ จะจัดให้มีการสอนศาสนาอิสลาม โดยเชิญนักปราชญ์อิสลามให้มาช่วยสอน สร้างเครือข่ายให้มีความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ ส่วนในด้านนโยบาย จะให้คณะพุทธศาสตร์เปิดสอนวิชาพุทธศิลป์ เพื่อเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาในโลก ในประเทศผู้นับถืออิสลาม เขามีมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ ซึ่งก่อตั้งมาเมื่อ ๑,๐๐๐ กว่าปี เก่าแก่กว่ามหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด แห่งสหราชอาณาจักรเสียอีก ดังนั้น ต้องถือว่า ประเทศอียิปต์เป็นจุดศูนย์กลางของโลกอิสลามหรือผู้พูดภาษาอารบิกหรืออาหรับทั้งหมด มีความเก่าแก่เท่ากับมหาวิทยาลัยนาลันทาของพุทธเรา เขาดำเนินการเปิดสอนหลายสาขาวิชา มีการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนไทยที่มาเรียนต่อที่นี่ เมื่อปี ๒๕๕๐ รัฐบาลไทยได้ช่วยเหลือบริจาคเงินเป็นทุนการศึกษาให้เขา จำนวน ๑ ล้านบาท เพื่อพยายามเบี่ยงเบนไม่让孩子ไทยมุสลิมไปเรียนต่อที่ประเทศอื่น ซึ่งประเทศนั้นอาจจะสอนให้ใช้วิธีรุนแรงในการแก้ไขปัญหา ขยายความรุนแรงในประเทศไทยได้

ชาวพุทธเอง ควรจะต้องแยกแยะอิสลามิกชน ระหว่างสายรุนแรงกับสายกลางให้ออกชัดเจน คือแยกสายระหว่างสายเหยี่ยว (เช่นอัฟกานิสถาน) ซึ่งนิยมความรุนแรง กับสายพิราบ เช่นประเทศอียิปต์ และเลือกคบหาสมาคมกับพวกสายกลาง ซึ่งถือว่าเป็นการเลือกที่ถูกทิศทาง

ข้อมูลสถิติของประเทศอิสลาม ร้อยละ ๙๐ นับถือนิกายสุหนี่ อีกร้อยละ ๑๐ นับถือนิกายชีอะห์ สรุปว่าร้อยละ ๗๐ ทัวทั้งโลกรวมทั้งในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย ล้วนนับถือนิกายสุหนี่เกือบทั้งนั้น ที่เหลือนิดหน่อยนับถือนิกายชีอะห์ ซึ่งรวมพวกมุสลิมที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาด้วย แต่ได้ถูกกลืนและหลอมละลายเป็นคนไทยไปเกือบหมดแล้ว เรื่องนิกายศาสนาไม่ใช่เป็นประเด็นสำคัญ แต่อยู่ที่คนปฏิบัติต่างหากเป็นสิ่งสำคัญ และต้องให้คำนิ่งอยู่เสมอว่า จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้อย่างไร ในดินแดนแผ่นดินเดียวกัน

ดร.มูฮัมหมัด ชัยยิด ฏอนฎาวี เป็นแกรนด์อิหม่าม มีฐานะเป็นนายกสภามหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ เป็นผู้นำสูงสุดทางศาสนาอิสลามนิกายสุหนี่ มีผู้นับถือประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านคน มีฐานะเท่ากับโป๊ปสันตะปาปา แห่งสำนักวาติกัน จึงมีบทบาทโดดเด่นชัดมาก ท่านแกรนด์อิหม่ามกล่าวคัดค้านการใช้ความรุนแรง เช่น การถล่มตึกเวิลด์เทรดเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๓ เพราะท่านไม่เห็นด้วย กับวิธีการที่ชาวอาหรับทั่วโลกมุ่งเข้าบุกโจมตีประเทศอิสราเอล

ส่วนท่านเชก อาลี โกมา (Sheikh Ali Gouma'a) ตำแหน่งมุฟตีสาธารณรัฐอาหรับประมุขสูงสุดในประเทศอียิปต์ คณะสงฆ์ไทยเราเข้าเยี่ยมเยียนเพื่อสร้างเสริมสัมพันธ์ไมตรีที่ดีต่อกัน

รัฐบาลไทยเริ่มจับทิศทางถูกจุด โดยเชิญให้แกรนด์อิหม่ามไปเยี่ยมประเทศไทย และ พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน อดีตประธาน คมช. เริ่มเปิดฉากการคบหาสมาคมกับโลกอิสลามนิกาย สุนนีในมุมมองแบบใหม่ ตรงนี้อาจจะถือว่าการส่งสัญญาณไปยังสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งถึงประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียให้ทราบ ว่าประเทศไทยเราเริ่มเป็นเพื่อนกับหัวหน้าของเขาแล้ว

ความคาดหวังของท่านเอกอัครราชทูตไทย นายนพดล เทพพิทักษ์ ถือว่าเป็นมิติใหม่ เพราะได้สร้างจารึกเป็นประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญ เป็นครั้งแรกที่คณะสงฆ์ไทยไปเยือนประเทศอียิปต์ อย่างเป็นทางการ เจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ได้มอบหมายงานให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะอธิการบดี ให้มาสืบสานดำเนินการต่อไป แต่มีประเด็นที่อ่อนไหวมาก ต้องระมัดระวัง กล่าวคือ

๑. เรื่องสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเรื่องเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งในสังคมไทย พระสงฆ์เราพูดไม่ได้ ฉะนั้น ให้มีเวทีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเยี่ยงนักปราชญ์ ในงานทางวิชาการ เท่านั้น อย่ายุ่งเกี่ยวกับการเมือง โดยพยายามอย่าพูดถึงประเทศอิสราเอลอย่างเด็ดขาด

๒. ในการประชุมผู้นำศาสนาโลก (Religious World Council) มหาจุฬาฯ เราจะเชิญให้ผู้นำอิสลามในประเทศอียิปต์ไปร่วมงานประชุมด้วย ประเด็นนี้พูดชี้แจงแถลงการณ์เป็นเอกสาร ได้

๓. ท่านเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงไคโร นายนพดล เทพพิทักษ์ ได้คาดหวังคณะสงฆ์ไทย ท่านอยากให้คนไทยมองเห็นความสัมพันธ์ที่ดีในมิติทางด้านศาสนา โดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนสนทนาระหว่างพุทธกับอิสลาม ไทยกับอียิปต์ อยากให้ชาวไทยเข้าใจจิตวิญญาณของประเทศอียิปต์ว่า อียิปต์เป็นสังคมเปิดใจกว้าง ยอมรับศาสนาอื่นให้อยู่ร่วมกันได้ เพราะในประเทศอียิปต์มีคริสต์คอปติกสายออร์ทอดอกซ์ตั้งอยู่ภายในประเทศอียิปต์ที่มีศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติได้ แคมคริสต์กับอิสลามยังเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน คณะสงฆ์ไทยเรามีโอกาสเข้าพบปะพูดคุยกับท่านโม๊ปหรือสมเด็จพระสันตะปาปา ผู้นำสูงสุดของคริสต์ศาสนาในอียิปต์ มีผู้นับถือศาสนา ร้อยละ ๑๐ เป็นพวกนับถือคริสต์ศาสนาสายนิกายกรีกออร์ทอดอกซ์ ในจุดตรงนี้ ต้องมองให้เห็นว่าในประเทศอียิปต์เขาก็มีหลายศาสนาเช่นกัน เขามีใจกว้าง มีขันติธรรม (tolerance) เปิดประตูใจรับให้ศาสนาอื่นอยู่ร่วมด้วย เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กับทุกศาสนา โดยเฉพาะพวกเราชาวพุทธ

อียิปต์ เขามีสอนที่มหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร์ ซึ่งสอนเรื่องศาสนา (เป็นการปฏิบัติสมาธิ) และสอนเรื่องชะกาดซ์ พรหมณ์สอนช่วงวัยชีวิตไว้ ๔ อย่าง คือ พรหมจารี ศึกษาเล่าเรียน คฤหัสถ์ แต่งงานอยู่ครองเรือน วนปรสถ์ แสวงหาสัจธรรม และสันยาสิ ออกบวชไม่มีเรือน ส่วนในพระพุทธศาสนา มีหลักคำสอนเกี่ยวกับประโยชน์สามอย่าง คือ ทิฏฐธัมมิกประโยชน์ ให้ขยันทำมาหากิน รู้จักเก็บรักษาทรัพย์สินที่แสวงหามาได้ คบเพื่อนดีเป็นกัลยาณมิตร และดำรงชีวิตพอเพียง และสอนหลักสัมปรายิกัตถประโยชน์ คือให้มีศรัทธามั่นคงในพระรัตนตรัย

รักษาศีลห้า เคารพกฎระเบียบของสังคม รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง (ซึ่งเทียบได้กับชะกาตซีในอิสลาม) และสอนเรื่องปัญญา เจริญจิตพัฒนาปัญญา สอนเพื่อให้เข้าถึงหลักไตรลักษณ์ความจริงแท้ มองเห็นว่า ทุกอย่างไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เพื่อจะได้ไม่ยึดมั่นถือมั่นเป็นอุปาทาน อันเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ทั้งมวลในโลกนี้ พระพุทธศาสนายังสอนเรื่องปรมาตมประโยชน์ คือการดับทุกข์ โดยเข้าถึงตัวพระนิพพาน ดับทุกข์เดี๋ยวนี้ หหมดทุกข์โดยประการทั้งปวง เป็นเป้าหมายหลักอีกด้วย สรุปว่าสอนประโยชน์ ๓ โลก คือโลกนี้ (ปัจจุบัน) โลกหน้า (อนาคต) และเหนือโลกทั้งสอง

จุดเหมือนกันของศาสนา คือสอนเรื่องการทำสมถภาวนา ในศาสนาอิสลาม เรียกว่า วิวรณฺ์ ซึ่งเป็นคำสอนของพระเจ้า หรือที่เขาใช้คำว่า พระเจ้าตรัสบอก (God said)

ในประเด็นสุดท้ายที่ต้องทำความเข้าใจให้เกิดขึ้น คือ เรื่องภาษายาวี ซึ่งไม่ใช่ภาษาของพระเจ้า และไม่ใช่ภาษาของอิสลาม เพียงเป็นภาษาของชนกลุ่มหนึ่งเท่านั้นที่ใช้พูดเท่านั้น ภาษาอารบิกหรือภาษาอาหรับต่างหากที่เป็นภาษาของพระเจ้า ที่เขาสอนให้ชาวอิสลามต้องเรียนต้องรู้กัน เพื่อสื่อสารกับพระเจ้าได้อย่างถูกต้อง

ขอส่งท้ายว่า เรากำลังจะกลืนเขา ซึ่งเรียกว่าหลอมละลายเขาให้เข้ากับเรา ทำให้เขาเป็นเราได้อย่างไร ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไม่ใช่เป็นเรื่องของศาสนา แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าเราจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้อย่างไร ขอฝากไว้เป็นของขวัญข้อคิดจากแม่น้ำไนล์ ในการเยือนอียิปต์ของคณะสงฆ์ไทยครั้งนี้